

Paul's letters is heavily dependent on Pamela Eisenbaum's and is not very nuanced. The main issue is that in the Psalms of Solomon, the messiah will primarily rescue Israel from sin and destruction, and the non-Jews will be saved in the process. Ábel confirms this, but claims that Paul's main influence from the psalms was not how the messiah would rescue Israel, but how he would rescue the non-Jews.

Nevertheless, Ábel delves in to a research field which has been almost completely forgotten by New Testament scholars. Barclay only engages with Pss. Sol. in one of his appendixes, and most scholars engaged in messianism of the Second Temple Period only briefly touches upon the two final psalms. The collection not only mentions a Davidic messiah, but perhaps even more interestingly, a messiah "pure from sin" (17:36). Hopefully the present book will ignite more research on the Psalms of Solomon and especially the messianism represented in the book.

Lukas Hagel, Lund University

DALE ALLISON JR.

The Historical Christ and the Theological Jesus

Grand Rapids: Eerdmans, 2009, häftad, 126 sidor, SEK 202,

ISBN: 978-0-802-86262-4

Dale Allison Jr. har genom åren gjort sig känd som en ledande Jesusforskare med en mängd publikationer på sin lista. Den förhållandevis modesta boken *The Historical Christ and the Theological Jesus* (126 sidor) tillhör definitivt inte någon av Allison's större opus, men den är inte att förringa. Scot McKnight, själv en välrenommerad bibelforskare, brister ut i följande lovord på bokens baksida:

In the last 125 years there have been five truly epochal thinkers who altered the course of Jesus research: Martin Kähler, Albert Schweitzer, Rudolf Bultmann, Ernst Käsemann—and the fifth one is Dale Allison.

Det är stora ord. Samtidigt speglar det något av det inflytande som Dale Allison har haft och har.

Boken ifråga bygger på några föreläsningar som Allison höll vid Duke University 2008. När det gäller omfånget skulle den kunna sägas

vara en av Allison minst genomarbetade böcker. I en annan mening skulle den kunna sägas vara en av hans viktigaste och mest uppriktiga böcker. Mig veterligen har han inte i någon tidigare bok så skrivit ut och blottat sig själv som forskare och människa som i denna. Själv beskriver han den som "my personal testimony to doubt seeking understanding" (5). Med insikt, humor, ärlighet och skärpa adresserar Allison frågor om teologins begränsningar och konsekvenser för den historiska Jesus-forskningen.

Allison börjar med att beklaga sig över den brist på konsensus som råder bland moderna Jesusforskare, inte minst angående Jesu identitet och uppgift. Liksom Albert Schweitzer för länge sedan påpekade, konstaterar Allison att de flesta moderna rekonstruktioner av den historiske Jesus i mångt och mycket utgör rena projektioner av forskarnas egna teologiska utgångspunkter och intressen. Allison inkluderar sig själv i detta och beskriver tämligen krasst hur också hans egen forskning har kommit att präglas av hans förkärlek till vissa teman, inklusive hans privata livssituation. Vidare betvivlar han starkt den historisk-kritiska forskningens obotliga optimism i att kunna separera ett autentiskt Jesus-material från ett icke-autentiskt. Den formkritiska forskningen med dessa avancerade kriterier har kommit till vägs ände. Det är helt enkelt inte möjligt att särskilja ett icke-teologiskt tolkat Jesus-material från ett teologiskt tolkat material, eftersom Jesus-berättelserna genom tradering och minne vävts samman till ett oskiljaktigt flätverk av historia och teologi, av faktiska händelser och haggadiska utläggningar, av fakta och fiktion. Därför måste den formkritiska forskningen och dess anhängare helt enkelt sluta med att låtsas att göra något som i själva verket inte är görligt.

Så vad gör vi? Enligt Allison har modernismen slagit in en onödig kil mellan den historiske Jesus och den litterära Jesus. Vi behöver lära oss att navigera mellan historia och teologi utan att kantra över i vare sig en ensidig historisk läsning eller en tendentiös mytologisk läsning. Genom att peka på Johannesevangeliet som ett historiskt, litterärt och teologiskt

verk varnar Allison för tron att det endast är det som historiskt kan säkras som ger teologisk auktoritet:

If only the sayings that Jesus really spoke impinge on us, does this not imply that John's Gospel, whose discourses are so widely thought to be mostly post-Eastern meditations, must lose its canonical status altogether? (42)

Nej, evangelierna är inte primärt skildringar av vad Jesus faktiskt sade och gjorde utan textsamlingar formade av de intryck som Jesus förmedlade till sina åhörare och efterföljare, det Allison betecknar som Jesu sociala identitet. De nytestamentliga texter som inte tycks spegla faktiska historiska händelser kan ändå vara teologiskt korrekta återgivningar av vad Jesus stod för och ville förmedla. Som exempel på detta tar Allison synoptikernas frestelseberättelse och passionsberättelsen i Markusevangeliet, berättelser som inte nödvändigtvis i allt behöver vara skildringar av faktiska händelser men ändå mycket väl kan återspegla det vi som helhet vet om Jesus. Eller som Allison krasst konstaterar angående "kärlekens lov": "Jesus wrote nothing to the Corinthians, but without him 1 Corinthians 13 would not have been written" (28).

Allison föreslår att det är genom att förstå det mänskliga minnet som vi också kommer åt Jesus i evangeliernas berättelser, ett teoritänkande som Allison har utvecklat i detalj i hans större verk, *Constructing Jesus: Memory, Imagination, and History* (2010). Det är inte genom att dissekera enskilda detaljer utan genom att se de genomgående mönstren och den övergripande bilden som vi kommer åt en tidig minnesbild av Jesus som den som berättade liknelser, talade om en kärleksfull far, utmanade till självförnekelse, etc. Inte ens mirakelberättelserna ser Allison nödvändigtvis som sena eller a-historiska: Är det något Jesus tycks ha blivit hågkommen för så är det ju att han gjorde märkliga tecken och under. Dessutom är inslag av mirakel och övernaturliga händelser vanliga i många trovärdiga religiösa och icke-religiösa redogörelser av mötet med det övernaturliga. Allison argumenterar för att det övergripande mönstret i evangelierna mejslar fram bild av Jesus – vare sig den fanns hos honom själv eller hos hans efterföljare – som en särpräglad eskatologisk

profet, den centralgestalt varigenom Guds upprättelse av historien skulle verkställas och fullbordas.

Trots de historiska metodernas begränsningar menar ändå Allison att sökandet efter den historiske Jesus är viktigt för den kristna tron, inte minst då detta kan korrigera en för hög kristologi såväl som en för låg kristologi. Kyrkans betoning på Jesu gudomlighet har lett till en förminskning av hans mänsklighet, medan den liberala teologins – med Jesus-seminariet som typexempel – betoning på Jesu mänsklighet har lett till ett försummande av hans gudomlighet. Jesus var vare sig den nicenska trosbekännelsens Kristus eller den liberala teologins enbart mänskliga Jesus. För Allison är och förblir den historiske Jesus en främling och en gåta, samtidigt både mänsklig och i någon mening gudomlig. Var Jesus något så var han den apokalyptiske Jesus, profeten som proklamerade det kommande gudsriket och som i sin egen person förkroppsligade de apokalyptiska förväntningarna. Men det betyder att Människosonens återkomst varken ska lokaliseras i en avlägsen framtid eller i ett mytologiskt nu: Parousin ska förstås som en parabel, en projektion av det Allison kallar för "the mytopoetic imagination" (98). Människosonens ankomst är nära som en presentisk andlig erfarenhet och därför handlar det eskatologiska hoppet ytterst om en förväntan på Människosonens ingripande i nuet, vilket i sig är en nödvändighet om lidandet och ondskan ska besegras.

Allisons reflektioner är genomsyrade av sunt förnuft, lärdomar från historien, klagörande insikter och nyanserad kritik av forskare i alla läger – allt med en sund och välbehövlig självdistans. Inte minst är Allisons klarsynta analys av forskarens förförståelse som avgörande för tolkningsresultatet både välgörande och uppfordrande. Även om jag kanske inte är fullt lika pessimistisk när det gäller användandet av vissa historiska kriterier i Jesusforskningen eller självklart anammar Allisons tolkning av det eskatologiska perspektivet i evangelierna, är hans modesta skrift en bok som med sin klarsynthet och ärlighet engagerar, roar och stör. För alla som är intresserade av frågorna om historiens Kristus och

trons Jesus utgör den helt klart en viktig, befriande och utmanande läsning.

Mikael Tellbe, Örebro teologiska högskola

MORTEN BECKMANN

*Jesus i översettelse: Kristologiske tekster i Bibelselskapets
översettelser 1959–2011*

Oslo: Cappelen Damm Akademisk, 2019, häftad, Open Access,
ISBN: 978-8-202-66424-4

Vem är egentligen Bibelns Jesus? Frågar man den norska exegeten Morten Beckmann blir svaret att det beror på vilken bibelöversättning man läser. Detta eftersom alla översättningar på ett eller annat sätt förmedlar en viss bild av vem Jesus är – eller, i teologiska termer, en viss *kristologi*. Den övergripande idén bakom studien är att översättaren kan välja att lägga sig mer eller mindre nära vad man kan kalla källtexternas kristologiska självförståelse. Att avlägsna sig från denna självförståelse innebär att översättaren istället för att utgå från texterna själva snarare utgår ifrån den kristna kyrkans bekännelse, som den kommer till uttryck i någon av de tre gammalkyrkliga symbola.

Boken är en reviderad utgåva av författarens avhandling vid Universitetet i Agder 2017, då under titeln *Bibelselskapets kristologi: Ideologi og oversettelse*. Precis som avhandlingen från 2017 är den reviderade utgåvan en synnerligen läsvärd, välskriven och rentav spännande bok. Studiens frågeställning är: ”I hvilken grad er kirkens lære om Jesus reflektert i oversettelsesvalgene i kristologiske tekster i Bibelselskapets oversettelser 1959–2011? Hvilke hensyn og interesser har vært styrende for oversettelsesvalgene?” (12). Metodologiskt följer Beckmann tre olika översättningar som det norska Bibelsällskapet har varit huvudman för: ”Ungdomsöversättelsen” av Nya testamentet 1959, helbibeln 1978 (lätt reviderad 1985), samt den senaste översättningen från 2011 (”Bibel 2011”). Beckmann rekonstruerar översättningsprocessen för dessa tre översättningar med fokus på ett antal olika texter där kristologiska frågor av olika slag aktualiseras, till exempel huruvida Jesus var skapad eller